

aktuellt

April 2015

DET
HANDLAR
OM DIN
PENSION

SNITT ALLMÄN PENSION

12 000

Genomsnittlig pensions-
grundande inkomst var
24 900 kronor i månaden 2014.

SNITT TOTAL PENSION

16 248

Kvinnor hade 13 570 kronor
och män 19 463 kronor i
månaden 2012.

ILLUSTRATION: OLLE BERG

LOs UTREDARE

RENÉE
ANDERSSON:
»SKAPA EN
UTHÅLLIG
ARBETSMILJÖ«

Sidorna 8-9

PENSIONSBSKEDET

»HÅLL
UTKIK EFTER
PENSIONS-
BSKEDET
FRÅN FORA«

Sidorna 8-9

PATRICK ROSELIN

»MATCHEN ÄR
VUNNEN FÖRST
NÄR ALLA VET VAD
SOM GÄLLER.«

Sidan 4-5

AVTALSPENSIONEN

SÅ STOR ÄR
SKILLNADEN

Sidan 11

Tema: Pension

Bli inte gammal utan kollektivavtal

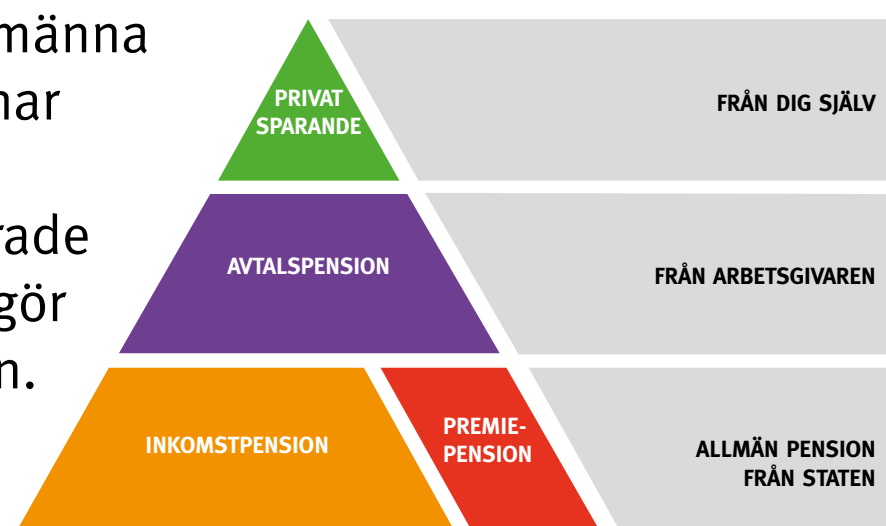
Din pension bit för bit. Sidan 2

Din pension, bit för bit

FOTO: FREDRIK SCHULTER/JOHNÉR

Din pension består av olika delar. Den allmänna pensionen har alla. Om din arbetsgivare har kollektivavtal får du även avtalspension. Gemensamt för båda är att det är det sparade kapitalet under hela ditt arbetsliv som avgör hur mycket du får den dag du går i pension. Därutöver kan du välja att komplettera med ett privat pensionssparande.

Den allmänna pensionen är grunden.

Alla arbetsgivare betalar enligt lag in 18,5 procent av dina inkomster upp till 435 750 kronor per år i allmänna pension. Den största delen, 16 procent, går till din inkomstpension som du inte kan påverka. Resterande 2,5 procent är den premiepension som du själv kan välja hur och var du vill placera.

Den allmänna pensionen betalas även in om du har andra inkomster, till exempel från a-kassa, sjuk- och aktivitetsersättning eller föräldrapenning. Den som har haft mycket låga inkomster får garantipension.

Du kan börja ta ut allmän pension tidigast när du fyllt 61 år.

Avtalspensionen. Allt viktigare gräddes på moset.

Om din arbetsgivare har tecknat kollektivavtal har du avstått ett löneutrymme för att arbetsgivaren varje månad ska sätta in 4,5 procent av din lön till din avtalspension (även kallad tjänstepension). För lön som ligger över taket för allmän pension, 435 750 kronor per år, sätter arbetsgivaren in 30 procent. Hur mycket pension det i slutänden blir beror dels på hur många år du har arbetat med avtalspension, dels på vilken avkastning du fått på de sparade pengarna.

Du har möjlighet att själv välja mellan olika placeringar, såväl fondförsäkringar

som traditionell förvaltning, på fora.se. Om du avstår att välja förvaltare placeras premien hos en förvaltare som parterna kommit överens om.

Privat pensionssparande. Med en varning!

Från och med i år förändrades reglerna för privat pensionssparande. Om du sparar privat bör du genast se över det. Läs mer om detta i separat artikel här intill.

Gör en prognos över hela din pension

Bästa sättet att få ett grepp om vilken pension man kan förvänta sig är att göra en prognos på minpension.se, som är ett

samarbete mellan staten och pensionsbolagen. I prognosen ingår både din allmänna pension och din tjänstepension, och om du vill även ditt eventuella privata pensionssparande. ●

FAKTA BRA INFORMATIONSKÄLLOR

- pensionsmyndigheten.se
- minpension.se
- fora.se (för dig som är privatanställd arbetare)
- amf.se

Pensionssparar du privat? Dags att tänka rätt!

Hör du till de kloka som sparar en del av din lön i en privat pensionsförsäkring? Då är det dags att hitta nya sätt att spara, eftersom du från i år kommer att bli dubbelbeskattad på allt sparande över 150 kronor per månad.

Det blir resultatet av att regeringen sänkt avdragsrätten från 12 000 till 1 800 kronor per år. Och 2016 slopas avdragsrätten helt. Därmed blir det privata pensionssparandet riktigt dåligt, eftersom du får betala skatt både när du tjänar pengarna och när du senare lyfter dem som pension.

Har du ännu inte ändrat ditt sparande bör du alltså rådgöra med din bank hur du på annat sätt kan spara klokt och långsiktigt. Men var kritisk till deras förslag på kapitalförsäkringar och liknande. Kolla upp risknivån på erbjudna fonder och, inte minst, se till att jämföra bankens avgifter! Framtida avkastning har man aldrig någon garanti för, avgifterna ser du däremot i förväg, svart på vitt. Med ränta på ränta åter en hög avgift upp mer än du förmodligen anar av dina mödosamt sparade pengar. ●

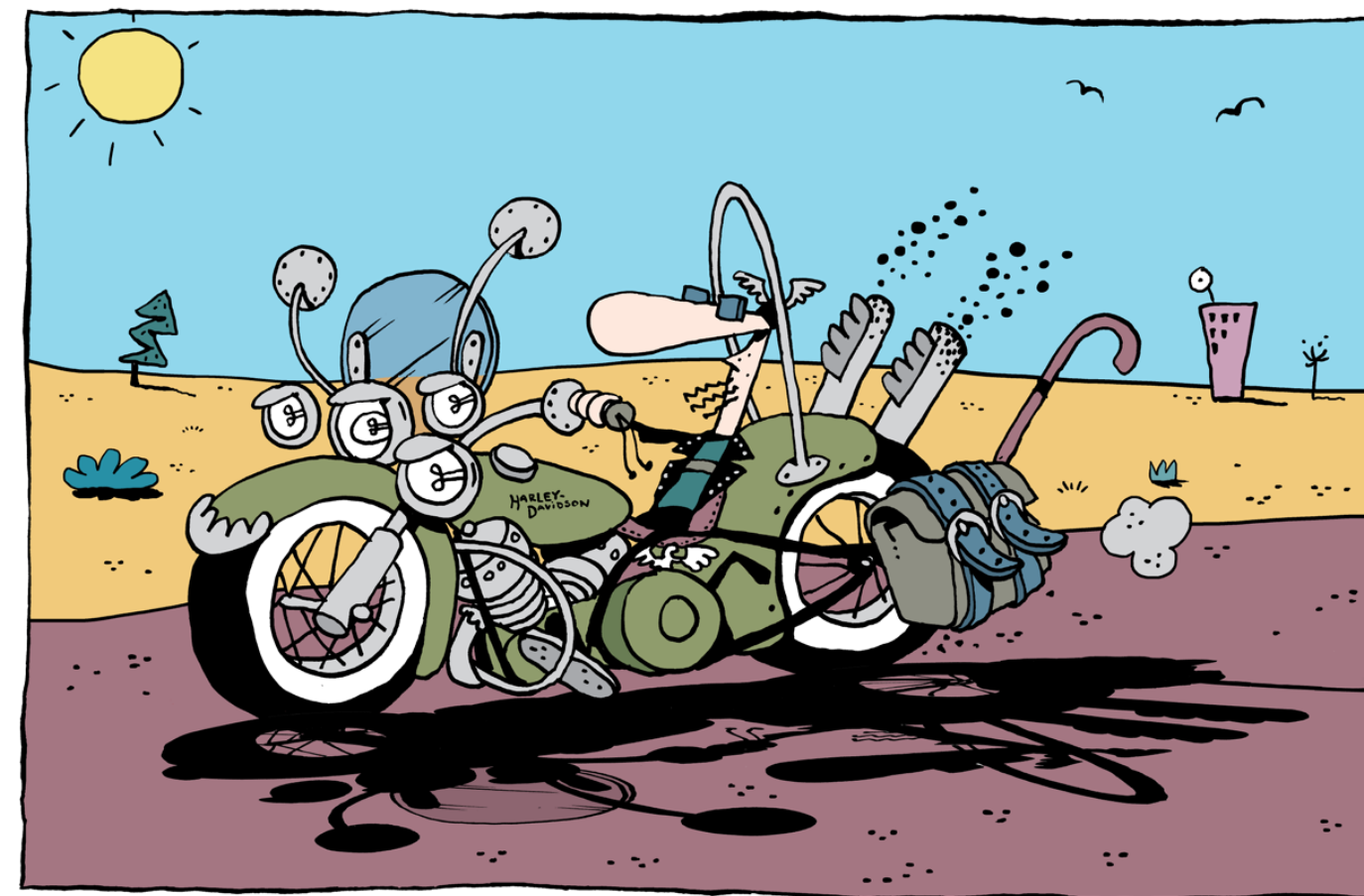

ILLUSTRATION: OLE BERG

Planera din pension på minpension.se

Det orangea kuvertet visar vad som är inbetalt till din allmänna pension, kuvertet från Fora talar om hur mycket du sparar i avtalspension och kanske har du även ett privat pensionssparande. Men hur får man överblick över alla olika pensionskapital man har? Och ännu svårare, vad ger de tillsammans den dag man går i pension?

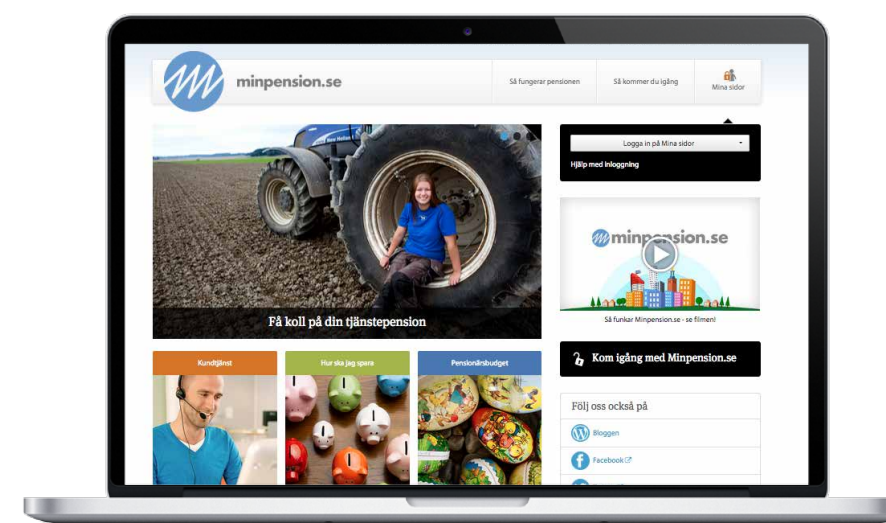
Det här har tidigare varit nästan hopplöst att få svar på. Men numera kan du samla alla olika pensionsgivare och pensionsformer under ett tak på webbportalen minpension.se. På så sätt kan du tydligt se vad till exempel den allmänna pensionen ger och vilket tillskott avtalspensionen innebär. Är du minst osäker på om du är berättigad till avtalspension eller om din arbetsgivare betalar in de belopp du har rätt till så får du klart besked här.

Har du råd att pensionera dig när du är 62, 65 eller 67 år? När alla delar är på plats kan du ta ut pensionsprognoser för olika pensionsåldrar. Du kan också se vad det ger i plånboken om du tar ut vissa pensionsdelar och väntar med andra. Eller om du väljer att ta ut till exempel avtalspensionen under kortare tid i början av din pensionering när du kanske har större levnadskostnader eller vill kunna unna dig något extra.

Fritt fram för att fantisera och planera på ett lekfullt sätt, med andra ord!

Börja med att skapa Mina sidor, om du inte redan har gjort det. Gå in på minpension.se och klicka på "Så kommer du igång", så får du all hjälp du behöver. Har du BankID, Mobilt BankID eller e-legitimation från Nordea eller Telia är det bara att logga in. Annars kan du beställa en personlig kod från Pensionsmyndigheten.

När du loggat in tar minpension.se reda på hos vilka pensionsbolag du har pension, och hämtar in alla uppgifter från dem. Redan efter någon dag brukar alla ha svarat. När uppgifterna är sammanställda meddelas du via e-post.

Få överblick och gör din pensionsprognos på minpension.se.

Nu har du en total överblick, och du kommer förmodligen att bli förvånad över hur många delar din pension består av. Det fina är att du ur denna snärskog av pensionsgivare som du samlat på dig under årens lopp enkelt kan göra alla möjliga

prognoser. Klicka på "Pensionsprognos" och välj olika sätt att ta ut din pension. På några sekunder ser du hur mycket pension olika val ger dig.

Bättre sätt att förstå vårt ganska krångliga pensionssystem finns inte! ●

En passning från Patrick Roselin:

”Matchen är vunnen först när alla vet vad som gäller”

FOTO: LARS NYBOM

➤ I höstas blev Patrick Roselin in som ansvarig för Facket Försäkrar, det vill säga de försäkringslösningar som LO-kollektivet har genom kollektivavtalet. Avtalspensionen är den kanske viktigaste delen i detta försäkringsskydd. Som inbiten bandyälskare är Patricks inställning till sitt informationsuppdrag nästan given.

– För mig är utmaningen att få hela organisationen – från LO centralt, via distrikten, förbunden och avdelningarna – att nå ända ut på arbetsplatserna. Okunskapen kring pensioner är ofta stor hos medlemmarna, trots att det är en så viktig fråga. Och när pensionen närmar sig är det för sent att påverka, så det gäller att väcka intresse i tid! Matchen är vunnen först när alla vet vad som gäller och kan agera och planera utifrån detta.

Är det därför LO har en kampanj i TV, sociala medier och på webben?

– Det stämmer. Vi följer upp höstens kampanj som främst tog sikte på att informera om hur viktigt kollektivavtalet är för att den framtida pensionen ska bli draglig. Nu tar vi ett steg till genom att uppmana medlemmarna att hålla utkik efter det Fora-kuvert som distribueras i dagarna. Där ser man hur mycket avtalspensionen betyder. Det är också beviset på att man har kollektivavtal, vilket inte alla medlemmar har klart för sig. Genom att använda humor vill vi öppna ögonen för ett ämne som många skjuter ifrån sig för att det känns tungt och krångligt.

Hur fångas intresset upp på arbetsplatserna?

– Här har våra försäkringsinformatörer en viktig roll. Dels genom att finnas till hands för individuella samtal i form av försäkringssamtal med medlemmarna. Men också genom att själva ta initiativ till arbetsplatsträffar kring pensionsfrågan.

”Okunskapen kring pensioner är ofta stor hos medlemmarna, trots att det är en så viktig fråga. Och när pensionen närmar sig är det för sent att påverka, så det gäller att väcka intresse i tid!”

Att vara försäkringsinformatör är många gånger det första förtroendeuppdraget man har. Vad krävs för att man ska våga träda fram?

– Det kan vara tufft, men med en aktivt stötande förbundsavdelning brukar det gå bra. Avdelningens försäkringshandläggare är en viktig stödperson. Försäkringsinformatören ska ha god kunskap om våra avtalsförsäkringar men hon eller han förväntas inte vara specialister, snarare någon som vet var informationen finns att hämta och som kan hjälpa medlemmen vidare. Det är inte för inte som vi ändrade det tidigare begreppet ”försäkringsrådgivare” till det mer realistiska ”försäkringsinformatör”.

Men kunskap är väl ändå viktigt att ha. Får försäkringsinformatörerna tillräcklig utbildning för att känna sig trygga i sin roll?

– Jo, det tycker jag. Grundutbildningen är på fyra dagar, vi på LO håller i tre och Folksam i en av dagarna. Återigen handlar det om att lägga sig på en rimlig nivå, vi utbildar inte experter utan snarare handledare. Däremot har det visat sig att man har använt väldigt olika utbildningsmaterial ute i distrikten. Därför har vi nu i samarbete med Folksam tagit fram ett enhetligt utbildningsmaterial som kommer att presenteras på LOs avtalskonferensen i maj. På så sätt försäkras vi oss om att utbildningen av försäkringsinformatörerna förmedlar rätt kunskap.

Du betonar att informationen om pensionerna är ett lagarbete. Hur vill du, som coach, lägga upp det spelet?

– Vi har i botten en bra organisation för att nå ända ut. I LOs försäkringsutskott träffas försäkringsansvariga från samtliga förbund, så att vi kan lyfta angelägenheter tillsammans. Här gäller det att verkligen lyssna på förbundens tankar och behov. Jag kommer dessutom att lägga en hel del tid på att träffa de försäkringsansvariga från distrikten, inte minst för att se hur kontaktnätet gentemot förbundens försäkringsansvariga kan utvecklas. Och att hålla en dialog, till exempel kring deras utbildningsansvar. Det är precis som i ett bandylag; alla delar i kedjan ut till medlemmen måste vara lika starka för att det ska kunna bli mål.

Något du är särskilt nöjd med just nu?
– Sedan januari har LO och Folksam turnerat till 10 stycken distriktskonferenser.

Intresset för att få det senaste inom avtalsförsäkringar, medlemsförsäkringar och socialförsäkringar har varit stort. Ett spännande inslag har varit att få lyssna till handikappidrottaren Anders Olssons långa resa efter en ryggmärgsskada. Hans föreläsning ”Det finns ingen gräns” gav en tankeväckande inblick i de många gånger svåra frågor som våra försäkringsinformatörer ställs inför i sin vardag. ●

FAKTA PATRICK ROSELIN

Ålder: 48 år.

Uppdrag: Försäkringsombudsman på LO med ansvar för Facket Försäkrar.

Bakgrund: Började som brevbarare i födelsestaden Söderhamn.

Facklig karriär: Ombudsmannautbildning 1999, distriktsombudsman i Uppsala och Värmland/Örebro, ombudsman på LOs enhet för Ekonomisk politik och arbetsmarknad. Sedan september 2014 ansvarig för Facket Försäkrar.

Intressen: Idrott, bland annat golf och boule. Men favoritsporten är bandy.

Oanad talang: Att hoppa in som bandyspeaker på Broberg/Söderhamns hemmamatcher.

Hjälp! Vart tog pensionen vägen?

Det är nu 20 år sedan det gamla förmånsbestämda pensions-systemet ersattes av ett avgiftsbestämt. Numera är det hela din livsinkomst som avgör hur stor din pension blir, liksom börsens och den svenska ekonomins utveckling. Tanken är att staten inte ska riskera större utgifter för pensionerna än vad som inbetalats. Resultatet har blivit kraftigt försämrade pensioner.

FOTO: FREDRIK SCHUYTER/JOHNER

Tanken var att den allmänna pensionen skulle motsvara ungefär de 62 procent som folkpensionen tidigare gav tillsammans med ATP. Därefter har svenskarnas förväntade medellivslängd spräckt alla prognoser, vilket innebär att dagens pensionärer får nöja sig med betydligt mindre. Såvida vi inte har möjlighet att fortsätta jobba en bra bit förbi 65-årsstrecket, förstås. Det visar en studie som Folksam har gjort om hur pensionerna för de senaste nio årskullarnas nyblivna pensionärer utvecklats.

Kraftigt pensionsfall

Ansvarig för Folksams studie är Håkan Svärdman, välfärdsanalytiker på Folksam. Studien visar att den allmänna pensionen har minskat från 61 procent av slutlönen för dem som är födda 1938 till 49 procent för dem som är födda 1946.

– Det beror på att de mer förmånliga ATP-reglerna successivt har fasats ut. För att den yngre gruppen ska få lika mycket som den äldre krävs att de fortsätter att jobba till närmare 68 år, förklarar Håkan Svärdman.

Och pensionsfallet fortsätter. Folksams prognos visar att de 20-åringar som idag ger sig ut på arbetsmarknaden bara kan förvänta sig 41 procent i allmän pension när de är 65 år. För att komma upp till den tänkta pensionsnivån kommer de att tvingas arbeta tills de fyller 69 år.

”Redan idag behöver man jobba från 20 till 69 år, helt utan avbrott, för att få den tänkta pensionen.”

Hur länge orkar vi jobba?

Förutsatt att det finns tillräckligt med jobb är frågan hur realistiskt det egentligen är att vi klarar av att jobba till 68, 69 eller 70 år? Inte minst inom LO-grupperna, som ofta har fysiskt slitsamma jobb.

– Redan idag behöver man alltså jobba från 20 till 69 år, helt utan avbrott, för att få den tänkta pensionen. Hur realistiskt är det att hinna arbeta i 47 år när man ofta är 25 år och äldre innan man är klar med studierna? Sedan reser vi under livet, har avbrott mellan anställningar, vidareutbildar oss och ägnar tid åt olika livsprojekt. Så även den som jobbar till 69 år kanske i realiteten får ihop 40 arbetsår. Kalkylen går helt enkelt inte ihop.

Håkan Svärdman konstaterar också att det hittills inte har gått att få upp pensionsåldern på frivillig väg. Inte minst för att många kan känna sig tvingade att lämna arbetslivet före LAS-åldern som är 67 år. Lagen gäller nämligen inte visstidsanställda och avtal och förmåner i avtalspensionen upphör när man fyller 65 år.

Arbetsgivaren kan ändra dina arbetsuppgifter, vilket tillsammans med det allmänna trycket från omvärlden gör att många ofrivilligt väljer att sluta.

– Det är kanske dags att höja den lagstadgade rätten att arbeta från 67 till 69 år. Samtidigt bör kanske den tidigaste tidpunkten som man får ta ut den allmänna pensionen höjas från nuvarande 61 år till 63 och så småningom 65 år. Men det kräver både full sysselsättning och ett arbetsliv som gör att människor håller ihop så länge.

Låginkomsttagare är vinnare

Den grupp som gynnas av pensionssystemet är låginkomsttagare, vilket är ungefär var fjärde pensionär. De får mellan 115 och 108 procent av sin slutlön i pension.

– Det innebär att skillnaden mellan att jobba och inte jobba är väldigt liten för stora grupper. Lite hårddraget kan man säga att man som låginkomsttagare inte behöver jobba för att få allmän pension, det är tjänstepensionen som är viktig. Annars ger garantipensionen och bostadstillägg lika mycket. Men vi ska samtidigt komma ihåg att det inte är mycket att leva på, betonar Håkan Svärdman.

Avtalspensionen räddningen, men inte för alla

I takt med att den allmänna pensionen urholkats har den kollektivavtalade avtalspensionen, även kallad tjänstepension, fått en allt större betydelse. Dess andel av den totala pensionen har ökat från i genomsnitt 17 till 21 procent.

– När pensionssystemet gjordes om fanns det inte i tankevärlden att avtalspensionen skulle komma att spela en så avgörande roll. Det är naturligtvis djupt oroande med tanke på att ungefär 25 procent av arbetskraften är egna företagare, arbetslösa eller anställda i företag som saknar kollektivavtal. Är man höginkomsttagare löser man det ofta genom att köpa sig en individuell tjänstepension. Men det gäller knappast avtalslösa diskare eller arbetslösa, som därmed blivit vår tids nya fattigpensionärer.

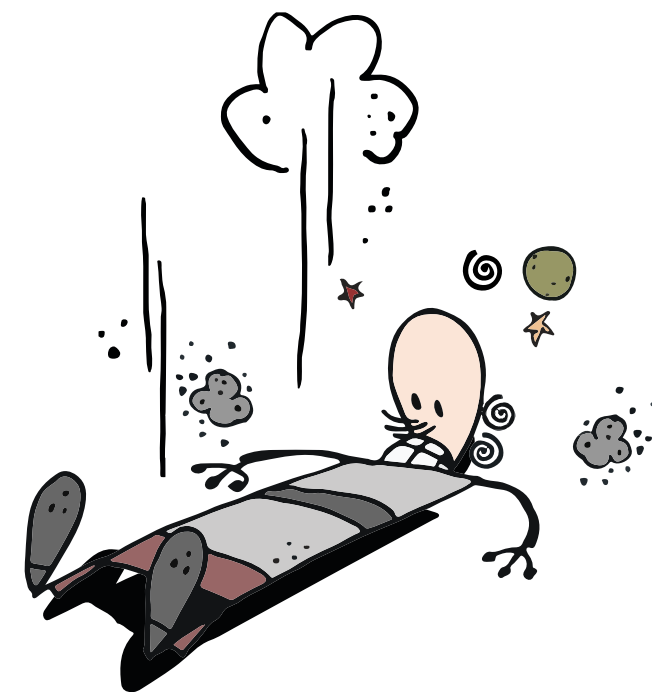
Stor skillnad mellan kvinnor och män

I Folksams studie framstår obalansen mellan kvinnor och män skriande tydligt. Eftersom avtalspensionen ger störst genomslag för höginkomsttagare, avspeglar den tydligt inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor. Kvinnor får i genomsnitt 3 700 kronor i månaden i avtalspension medan männen kan kvittera ut nästan dubbelt så mycket, 6 640 kronor i månaden.

– Det är kombinationen av kvinnors lägre lön och större andel deltid som ger den effekten. Med nuvarande förändringstakt kan detta pensionsgap utjämnas först någon gång framåt år 2210. Här borde alltså pensionssystemet snarast justeras till kvinnornas fördel, menar Håkan Svärdman. ●

Hur skaffar man en rimlig person? Håkan Svärdmans fem bästa tips

- 1.** Välj en arbetsgivare med kollektivavtal. Om inte, förhandla till dig 1 500 – 2 000 kronor extra till ett eget pensionssparande. För avtalspensionen gör stor skillnad; saknar du till exempel kollektivavtal mellan 25 och 30 år kan du förlora omkring 2 000 kronor i månaden när det blir dags att lyfta pensionen.
- 2.** Kolla om du har möjlighet till löneväxling. Då kan du avsätta ytterligare en del av din lön till avtalspension. Det är ett billigt sätt att spara eftersom du slipper extra avgifter.
- 3.** Välj inte återbetalningsskydd om inte anhöriga är beroende av detta. Har du däremot partner och barn som skulle drabbas hårt ekonomiskt ifall du skulle dö kan det vara bra att komplettera ditt skydd med en grupplivförsäkring via facket, det kostar betydligt mindre.
- 4.** Placera bara själv om du vet vad du gör. Se till att avkastningen följer löneutvecklingen, utan att ta onödiga risker. Välj hållbara och schysta företag. Är du osäker på om du kan göra en bra placering är det bättre att välja en entréfond eller traditionell pensionsförsäkring.
- 5.** Se till att hålla dig kvar på jobbet som anställd när du börjar bli äldre. Vidareutbilda dig för att vara attraktiv på arbetsmarknaden och öka möjligheterna att kunna varva ner med ett mindre fysiskt ansträngande arbete. Har du ett jobb som du trivs med ökar också chanserna att du ska orka.

LOs pensionsutredning:

Hur länge orkar vi? Och hur länge måste vi orka?

Regeringens pensionsåldersutredning hade i uppdrag att se över hur Sverige ska klara de framtida pensionerna mot bakgrund av att befolkningens livslängd spräckt alla prognoser. Då utredningens betänkande 2013 saknade lösningar på ett antal avgörande punkter beslöt LO att tillsätta en egen pensionsutredning. Denna kommer att presenteras och diskuteras på Almedalen i sommar, men redan nu kan vi berätta vad LOs utredare kommit fram till så här långt.

ILLUSTRATION: OLE BERG

– När resultatet kom blev vi lite besvikna. Pensionsåldersutredningen hade ju inte enbart i uppdrag att titta på hur länge vi i framtiden behöver jobba för att få ihop till en rimlig pension. För ska vi jobba tills vi fyller 67 år eller ännu längre, som utredningen föreslår, så måste vi ju samtidigt skapa ett arbetsliv som gör det möjligt för fler att orka så länge.

Det säger LOs utredare Renée Andersson. Hon har i uppgift att belysa hur verkligheten ser ut, det vill säga hur länge dagens LO-arbetare klarar av att arbeta innan kroppen säger ifrån.

– Vi har gett Statistiska Centralbyrån i uppgift att titta på detta, men vi har ännu inte fått resultatet. Gissningsvis klarar LO-arbetaren i genomsnitt av att jobba tills han eller hon är 61–62 år. Och i så fall är det inte så stor mening med att höja LAS-åldern till 69 år, såvida inte arbetslivet förändras. Det blir spännande att se vad SCBs analys visar!

”Allra viktigast är ändå att skapa en arbetsmiljö som är uthållig.”

Ett uthålligare arbetsliv

På vilket sätt behöver arbetslivet förändras? Renée konstaterar att det är viktigt för den framtida pensionen att snabbt komma tillbaka i arbete när man är sjukskriven.

– Regeringen ställer höga krav på att arbetsmarknadens parter ska ta ett större ansvar för rehabiliteringen. LO vill hitta avtalslösningar på detta, men Svenskt Näringsliv har inte visat något större intresse. I dag blir många uppsagda utan att ha fått den rehabilitering de borde ha. Här skulle kanske en rehabiliteringsförsäkring eller liknande vara en lösning? Renée betonar att allra viktigast ändå är att skapa en arbetsmiljö som är uthållig, där människor inte slits ut vare sig fysiskt eller mentalt.

Socialförsäkringar som följer riktåldern

Pensionsåldersutredningen föreslår införande av en riktålder på 67 år. Riktåldern är inte förknippad med några rättigheter, bara en indikation på hur länge vi bör räkna med att jobba för att få ihop till en rimlig pension. Pensionssystemets utgångspunkt är att vi ska jobba utan avbrott från 20 till 67 år.

– Här föreslår utredningen att omkringliggande system som A-kassa, sjukersättning och sjukpenning ska följa riktåldern. Det tycker vi är bra, för att inte säga alldeles nödvändigt, för hur många klarar i realiteten av att jobba i 47 år utan avbrott? Om kroppen säger ifrån skulle man kunna få sjukersättning de sista åren så att man slipper ta ut pension innan man fyller 67 år, menar Renée Andersson.

I verkligheten då – vad får vi?

Men om vi nu tänker oss att vi verkligen orkar jobba i åtminstone 45 obrutna år, vad blir då den faktiska pensionen? LO-ekonomen Mats Morin har uppdraget att beräkna detta. Han har valt att studera två extremer, en kommunalanställd och en industriarbetare utan märkbar förmögenhet som båda började jobba 1969 och pensionerade sig 2014. I den ena beräkningen har de jobbat ständigt heltid, i den andra halvtid.

– Inga definitiva siffror är klara än, men vi ser att samhällets skyddssystem löses ut för båda dessa personer om de är

ensamstående. Har de jobbat heltid får de bostadstillägg. Om de däremot bara arbetat halvtid får de både bostadstillägg och garantipension. Om man har rätt till full garantipension och fullt bostadstillägg får man som minst 11 800 kronor efter skatt, lägre än så blir ersättningen aldrig.

”11 800 kronor efter skatt, lägre än så blir ersättningen aldrig.”

Utlösta skyddsnät är en ”early warning”

Mats Morin kommer nu att räkna ut de exakta siffrorna för hur stor pensionen blir, och han kommer även att analysera vad de två extra åren från 65 till 67 år kommer att ge. Men han kan redan nu konstatera att den urholkade statliga pensionen bör ses som en slags early warning.

– Vi måste hitta ett system som hanterar livslängd. Och det behöver göras nu, eftersom det tar lång tid innan förändringar i ett pensionssystem ger önskad effekt.

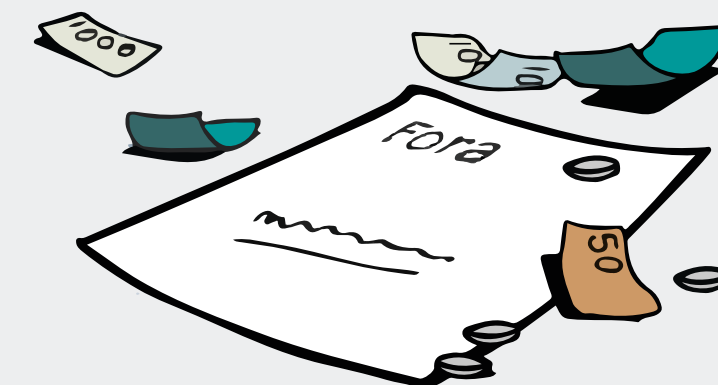
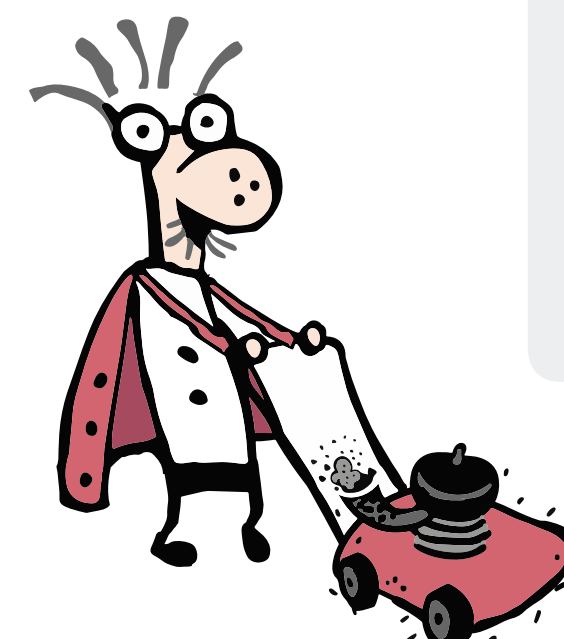
Betala in mer till pensionerna?

Pensionssystemet bygger på att vi tar ut lika mycket pension som vi betalar in. Ett sätt att klara en rimlig pension är, som regeringens pensionsåldersutredning föreslår, att jobba längre. Men vi kan också välja att avsätta mer pengar, det vill säga spara mer medan vi arbetar. Vad tänker Renée Andersson om det?

”De som redan slitit ut sig är inte hjälpta av en mindre skadlig arbetsmiljö.”

– Det är något vi behöver avväga. Personligen tycker jag i så fall att det är avgifterna till den allmänna pensionen vi bör höja. Fördelen är att det ger en bättre pension till alla, inte bara till dem som har kollektivavtal. Alternativet att istället höja avsättningarna till avtalspensionen gör att löntagarna i sina kollektivavtal riskerar att tvingas avstå ett allt större löneutrymme för att få en rimlig trygghet på ålderns höst. Och det är inte så pensionssystemet är tänkt.

Under våren kommer LOs pensionsutredning vara klar. Ett ämne för heta diskussioner i Almedalen i sommar! ●

Håll utkik efter pensionsbeskedet från Fora

Du får två besked om hur stort pensionskapital du har. Det orangea kuvertet från Pensionsmyndigheten känner de flesta till. Mindre känt är pensionsbeskedet från Fora, som kommer i brevlådan under våren.

Pensionsbeskedet från Fora visar hur mycket tjänstepension du har tjänat in. Det skickas ut till alla privatanställda arbetare som arbetar eller har arbetat hos en arbetsgivare med kollektivavtal. Fora-kuverten börjar skickas ut under april; har du inte fått det före midsommar bör du kontakta Fora!

I Fora-beskedet ser du storleken på ditt pensionskapital i dag och inte minst om det har ökat eller minskat under föregående år. Att det satts in pengar är ditt kvitto både på att du har kollektivavtal och att din arbetsgivare uppfyllt sina åtaganden. Du ser också vilken pensionsförvaltare som förvaltar din avtalspension liksom om du har valt efterlevandeskydd.

Tänk på att du själv kan välja var och hur din tjänstepension ska placeras. Det går också bra att inte göra något val alls, och då placeras dina pensionspengar hos AMF i en traditionell försäkring. Du kan göra dina val på fora.se där du loggar in med e-legitimation.

Det orangea kuvertet är också viktigt, här ser du hur mycket du har sparat till din allmänna pension. Det skickas ut i början av året och ska ha kommit i din brevlåda senast under mars.

Vill du se hur din totala pension ser ut och också göra en prognos rekommenderar vi ett besök på minpension.se. Det ger en tydlig bild av hur mycket avtalspensionen och kollektivavtalet betyder. ●

FAKTA BRA INFORMATIONSKÄLLOR

- pensionsmyndigheten.se
- minpension.se
- fora.se (för dig som är privatanställd arbetare)
- amf.se

Kvinnorna är de stora pensionsförlorarna

Kvinnor får i genomsnitt bara **75%** av vad männen får.

FOTO: JOHANNA NYHOLM/JOHNER

Hur ser LOs ledning på våra pensioner? Vi träffade avtalssekreterare Torbjörn Johansson för att få LOs syn på några av pensionssystemets ödesfrågor. Och en vision för skattesystemet år 2025.

Den allmänna pensionen har minskat dramatiskt. Vad gör vi åt det?

– Det är ytterst bekymmersamt att den statliga pension som var tänkt att motsvara drygt 60 procent krympt till mindre än halva slutlönen. Vi har i många avtalsrörelser diskuterat möjligheten att sätta in mer pengar till avtalspensionen för att kompensera. Problemet är att samhället då förmodligen tar ytterligare ett kliv bort från sitt ansvar. Dessutom riskerar större avsättningar till avtalspensionerna att skapa ett tryck på arbetsgivare att inte teckna kollektivavtal. Därför är det en farlig väg att göra avtalspensionen för stor.

Håller fattigpensionärerna på att komma tillbaka?

– Redan i dag är det svårt för låginkomsttagare att klara sin ekonomi enbart på den allmänna pensionen. Om den inte förstärks kommer de som saknar kollektivavtal att

bli en ny grupp av fattigpensionärer i takt med att vi lever allt längre. Det är naturligtvis inte rimligt. Samhället får inte abdikera utan måste ta ansvar för medborgarna.

FOTO: LARS FÖRSTEDT

Torbjörn Johansson

Är pensionsgapet mellan kvinnor och män rimligt?

– Att kvinnor i genomsnitt bara har cirka 75 procent av vad männen får i pension är

inte acceptabelt. Det har blivit så främst beroende på kvinnors större andel deltid i kombination med lägre lön. Man får ju pension i förhållande till vad man tjänar under hela sitt arbetsliv. Lösningen på problemet är självklart att kvinnor måste få en lön som motsvarar männens. Och att kvinnors påtvingade deltid ska bort. Det ska definitivt inte vara så här!

”Lösningen på problemet är självklart att kvinnor måste få en lön som motsvarar männens.”

LOs säger nej till fri flytträtt. Varför det?

– Bondfångeri drabbar våra medlemmar. Det är bara att se på hur det blivit med premiepensionerna, som man kan placera fritt. När man nämner PPM-valet, med i dagsläget 838 bolag, så får våra medlemmar panik. Därför har vi begränsat valmöjligheterna för den som själv vill placera sin avtalspension till ett antal seriösa leverantörer som arbetar långsiktigt och har låga avgifter. Det stärker arbetstagarna, som annars lätt hamnar i ett hopplöst under-

läge. Och så finns ju även icke-valet, som dessutom ger riktigt bra avkastning.

Varför vill LO att avtalspensionen ska regleras av arbetsmarknadens parter?

– Staten ska hålla fingrarna borta från det som facket och arbetsgivarna förhandlar fram, detta är en tradition som varit framgångsrik under lång tid. Avtalspensionen är ett löneutrymme som löntagarna avstått ifrån. Därför ser vi det som uteslutet att avtalspensionerna skulle regleras genom lagstiftning. Därmed sätts också press på regeringen att upprätthålla en allmän pension som människor kan leva på.

Hur ser din vision för pensionssystemet år 2015 ut?

– Framför allt måste den allmänna pensionen ha förbättrats så att den ger det som var tänkt när systemet sjösattes, det vill säga runt 60 procent av slutlönen. Det innebär att den måste få kosta lite mer. Därmed kan avtalspensionen återigen bli den ”grädd på moset” som var tanken, inte en förutsättning för att slippa fattigdom. Slutligen ska vi ha ett system som är förutsägbart, man måste kunna lita på sin framtida pension. Det är inte rimligt att som nu lägga allt ansvar på individen. ●

DU HAR VÄL KOLLEKTIV-AVTAL?

Så stor skillnad gör avtalspensionen

Kanske har du sett LOs kampanj som visas bland annat i TV och på webben. Syftet är att tala om hur viktigt kollektivavtalet är för att man ska få ekonomin att gå ihop när man pensionerar sig. För avtalspensionen gör faktiskt stor skillnad.

Och den har blivit allt viktigare i takt med att den allmänna pensionen gett allt mindre i plånboken. Så var inte pensionsystemet tänkt; problemet är att vi lever betydligt längre än beräknat – det finns helt enkelt inte fler pensionskronor än vad vi betalar in under de år vi arbetar. När pengarna inte räcker till slår den så kallade bromsen till i pensionssystemet, vilket innebär att pensionerna räknas om och sänks.

Räddningen är då det tillskott som den kollektivavtalade pensionen ger. Du som är anställd hos en arbetsgivare med kollek-

tivavtal har avstått från en del av din lön som din arbetsgivare varje månad betalar in till avtalspension. Förutsatt att du har kollektivavtal, jobbar länge och arbetar heltid blir det ett rejält tillskott. Det här är inte alla medvetna om, eftersom det sker i det tysta.

Våra fiktiva kampanjpersoner Martin, Gerda och Inez är alla födda 1990, började jobba vid 20 års ålder och tänker pensionera sig när de fyller 67 år. Här ser du ungefär hur stor skillnad det blir utan och med den kollektivavtalade pensionen. ●

> MARTIN
Tjänar i dag: 20 000 kr/mån
Slutlön före pension: 25 032 kr/mån
Martins pension blir
Utan kollektivavtal: 14 309 kr/mån
Med kollektivavtal: 18 015 kr/mån

> INEZ
Tjänar i dag: 30 000 kr/mån
Slutlön före pension: 37 549 kr/mån
Inez pension blir
Utan kollektivavtal: 21 463 kr/mån
Med kollektivavtal: 27 022 kr/mån

> GERDA
Tjänar i dag: 40 000 kr/mån
Slutlön före pension: 49 568 kr/mån
Gerdas pension blir
Utan kollektivavtal: 22 977 kr/mån
Med kollektivavtal: 34 545 kr/mån

Lägre avgifter i enklare avtalsförsäkringar

Det har hänt mycket med avtalspensionen under drygt 40 år. Nu bakar AMF ihop det som hittills varit ett svårbegripligt lapptäcke av försäkringar till en enda. Resultatet blir enklare överblick och lägre avgifter.

Privatanställda arbetare med kollektivavtal fick sin efterlängtnad avtalspension 1973, även kallad tjänstepension. I 23 år var den premiebestämd, vilket innebar att man i förväg visste hur stor andel av lönen man skulle få ut när man gick i pension. År 1996 gjordes den i grunden om så att avtalspensionens storlek bestäms av hur

mycket pengar man faktiskt hunnit spara ihop på sitt pensionskonto, utan några utfästelser om andel av slutlön. Därefter har villkoren i avtalspensionen gjorts om ytterligare ett antal gånger. Resultatet blev inte helt enkelt, för varje gång villkoren förändrats har den anställdes pengar lagts över i en ny försäkring.

– **Många blir nog förvånade** om de får se en sammanställning av sitt sparande. Trots att de aldrig gjort ett aktivt val för sin tjänstepension, och trots att de har haft en och samma arbetsgivare i alla år, kan de ha flera olika försäkringar hos oss säger Camilla Larsson, försäkringschef på AMF till Arbetet.

AMF är LOs och Svenskt Näringslivs gemensamma pensionsbolag som har i

uppdag att förvalta de privatanställda LO-arbetarnas kollektivavtalade försäkringar. Nu har parterna bestämt att alla försäkringar sedan 1996 ska få samma villkor och slås samman till en enda försäkring 2016. Det innebär inte bara förmånliga villkor och en överskådlig avtalspension, utan också lägre avgifter.

I genomsnitt sänks avgifterna med 40 procent, vilket i reda pengar innebär 200 miljoner kronor mindre för LO-kollektivet varje år enligt AMF. Och lägre avgifter betyder i slutänden högre pensioner för LO-medlemmarna.

Avgiften kommer att bestå av en fast del på 40 kronor om året och en rörlig avgift på 0,15 procent av den anställdes sparade pengar på pensionskontot. Men

det kostar aldrig mer än taket 300 kronor om året, oavsett hur mycket sparade pengar du har på ditt konto. ●

Källa: Arbetet

Guide för premiepensionssparare

FOTO: JOHNER

Som löntagare kan vi själva välja hur vi vill placera vårt premiepensionssparande, och vilken risk vi är beredda att ta. Men det är en djungel därute. Hur ska man tänka, egentligen? Man måste naturligtvis inte välja. Avstår man placeras pengarna automatiskt i det statliga icke-valsalternativet AP7 Såfa. Men om man vill styra och välja själv då?

1. Välj risknivå

Till att börja med bör du ta ställning till vilken risk du är beredd att ta. En fond som sprider risken över hela världen har en lägre risk än en som placerar pengarna i ett begränsat geografiskt område. Därefter väljer du om du vill spara i en aktiefond eller en räntefond. Aktiefonden innebär normalt sett en större risk än räntefonden. Du kan även välja en blandning av båda, en så kallad blandfond.

Tips: När du har långt kvar till pension kan du välja att ta lite större risker. Ju närmare pensionen du kommer, desto säkrare bör du placera pengarna. Om du väljer en sk Generationsfond för den successivt över dina pengar från aktier till tryggare räntebärande värdepapper ju närmare pensionsåldern du kommer.

2. Välj fonder

Fondavgiften är en av de viktigaste faktorerna som avgör hur stor pension du får. För varje extra krona du betalar i avgifter försvinner lika mycket från din framtida pension. Med ränta på ränta kan det bli mycket pengar när det blir dags att ta ut pensionen. Välj därför alltid fonderna med lägst avgift i de kategorier som passar dig.

På pensionsmyndigheten.se finns en fondvalsguide som hjälper dig att göra dina val. Då ser du också vilken risknivå du får jämfört med genomsnittsspararen. Likaså kan du här genomföra dina fondbyten.

Varning för höga fondavgifter!

Fondavgiftens storlek har större betydelse för pensionen än de flesta tror. Om du väljer en fond med en årlig avgift på till

exempel 0,5 procent får du räkna med att pensionsbehållningen minskar med 15 procent. En fond med samma värdeutveckling, men med årlig avgift på 1,5 procent reducerar pensionen med hela 39 procent!

Fondernas avgifter är lägre i Pensionsmyndighetens utbud än på den öppna marknaden. Det beror på att de kräver rabatt av fondbolagen.

Låga avgifter i statens fondportföljer

Vill du inte göra ett eget val av fonder finns de statliga pensionsalternativen som förvaltas av Sjunde AP-fonden. En styrka med dessa är att förvaltningsavgifterna är mycket låga, mellan 0,07–0,12 procent. Du bestämmer själv risknivå genom att välja antingen AP7 Offensiv, AP7 Balanserad eller AP7 Försiktig.

För den som inte väljer alls placeras premiepensionen i AP7 Såfa, som sprider riskerna över hela världen. Risken är relativt hög, då den uteslutande placerar i aktier tills du fyller 55 år. Därefter får du en allt större del räntor i portföljen. Detta icke-val har under de senaste 4–5 åren gett relativt god avkastning. ●

TRE RÖSTER OM PENSIONEN

Vad tycker du om din pension?

Jan-Inge Jönsson, 64 år, Dalby
– Jag har redan del-pension och blir i dagarna pensionär "på riktigt". Trots att jag jobbat som

bilmekaniker i samma företag i 48 år får jag bara strax över hälften av min lön i pension. Så det blir väl till att äta och resa mindre. Men utan avtalspensionen hade det varit mycket kärvare, den är jätteviktig. Inte minst för dem som är unga idag. Nu ska jag njuta av livet som pensionär med tid för vänner, fotografering och trädgård.

Britt Wireland Sorpola, 67 år, Hultsfred

– Jag blev pensionär den 1 januari, och hoppas vilken skillnad det blev! Jag hade ju

tänkt resa och göra en massa saker, men det tror jag inte att jag har råd med. Jag och min man har börjat titta på vad man kan plocka bort, till exempel kan vi dela mobil. Och filmkanalerna som vi nu har tid att titta på får vi kanske säga upp. Men tid är värt mycket. Nu ska jag jobba mer politiskt, i landstinget och i kommunens socialnämnd. Som tidigare undersköterska har jag erfarenheter som behövs i politiken.

David Lindberg, 31 år, Vallen-tuna:

– Pensionen? Den har jag faktiskt inte funderat så mycket på. Just nu jobbar jag tillfälligt

och ska plugga snart. Men när jag har hittat rätt i karriären borde jag nog börja pensionsspara privat. Där jag jobbar nu har jag i alla fall tjänstepension, och det är väl kollektivavtalet som ger det? Den allmänna pensionen blir nog inte fet, så det gäller att spara mycket. Och att ha tur med avkastningen!

**TEMA:
PENSION**

**DET
HANDLAR
OM DIN
PENSION**

Denna tidning går att beställa utan kostnad (frakt och expeditiionsavgift tillkommer) från LO-distribution, 811 88 Sandviken Fax: 026-24 90 10 E-post: lo@strd.se www.lo.se/distribution

aktuellt

LO-aktuellt ges ut av Landsorganisationen i Sverige.
Projektledare: Annette Kirmo, LO. Redaktör: Per Lindberg.
Form: Jupiter Reklam. Tryck: V-Tab, Västerås 2015.

Landsorganisationen i Sverige Telefon: 08-796 25 00. Postadress: LO, 105 53 Stockholm.
Besöksadress: Barnhusgatan 18, Stockholm. E-post: mailbox@lo.se www.lo.se